



Tożsamość rodziny zastępczej

dr hab. Alicja Kalus profesor Uniwersytetu Opolskiego



Tożsamość a poczucie tożsamości

Tożsamość

- dotyczy pewnych cech przypisanych konkretnej osobie/rodzinie przez społeczeństwo
- pozwala zidentyfikować osobę/rodzinę
- przejawia się w pytaniach: kim ta osoba/rodzina jest dla innych?

Poczucie tożsamości

- odnosi się do tego, jak dana osoba spostrzega siebie
- wyraża się w pytaniach: kim jestem?, jaki jestem?
- jest wynikiem gromadzenia w toku życia różnorodnych informacji o sobie, ewaluowania ich i w efekcie przeżywania siebie w określony sposób.

Brzezińska A. Dzieciństwo i dorastanie: korzenie tożsamości osobistej i społecznej. W: Brzezińska AW, Hulewska A, Słomska J, red. Edukacja regionalna. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN; 2006, s. 47–77.

Melchior M. Zagłada a tożsamość. Warszawa: IFiS PAN; 2004.

Tożsamość człowieka nie kształtuje się nigdy
w oderwaniu od innych – przeciwnie, praktycznie wszystko, co
pojawia się na planie wewnętrznym, psychicznym ma korzenie
społeczne

(Budziszewska, 2015)

Tożsamość w rodzinie

TOŻSAMOŚĆ RODZICIELSKA

ocena siebie w roli rodzica/opiekuna

znaczenie nadane dziecku

TOŻSAMOŚĆ DZIECKA

kim jestem?

Tożsamość rodzicielska Ocena siebie w roli rodzica/opiekuna

:

Kim ja jestem dla dziecka?

Tożsamość – rola związana z pełnieniem funkcji rodziny zastępczej

Poczucie tożsamości – matka/ojciec/opiekun/opiekunka/ciocia/wujek...

Wątpliwości: czy powinni nazywać się rodzicami dziecka, czy też może tylko jego opiekunami lub wychowawcami. Komentarz: funkcje i role w rodzinie

Badania:

Osoby badane zwracały uwagę na wypełnianie zadań społecznie przypisanych rodzicom: obdarzanie uczuciami, opiekowanie się, wychowywanie, spędzanie z dzieckiem czasu

Przykład: *człowiek [...] spełnia marzenia, uczy, kocha, pokazuje świat; uczęłam ich prac domowych, odpowiedzialności za swoje zachowania.*

Osiągnięcie tożsamości rodzicielskiej

Przejawia się w:

1. Emocjonalnym zaangażowaniu w relację z dzieckiem
2. Trosce o prawidłowy rozwój dziecka
3. Umiejętności korzystania z różnych form wsparcia podczas wypełniania obowiązków rodzicielskich
4. Reorganizacji dotychczasowej tożsamości.

Stern DN. The motherhood constellation. A unified view of parent-infant psychotherapy. London: Karnac Books; 1995.

Tożsamość rodzicielska
Ocena siebie w roli rodzica/opiekuna

Badania:

Krystyna, lat 45

...Najbardziej szokująca jest przeszłość, przeszłość dzieci, z którą musieliśmy się zmierzyć. Złe, traumatyczne przeżycia, przemoc. I czas potrzebny, żeby to wszystko wyprostować, umieć odpowiedzieć na trudne pytania. Naprawić zło, którego doświadczyły kiedyś i pokazać nowe lepsze życie, miłość, radość, zasady, normy społeczne

TOŻSAMOŚĆ DZIECKA

Kim jestem?

Narracje tożsamościowe związane z rodzicami nie przedstawiają jedynie opowieści o pierwszych, ważnych obiektach społecznych, a są treścią, która niesie za sobą dalsze pytania jednostki – o to kim jestem, jakie jest moje pochodzenie, a także, w jaki sposób moja osoba wpisuje się w historię tworzoną przez ciąg pokoleń rodziny, do której należę. Próba zrozumienia tego, kim jestem, wiąże się nierozzerwalnie z pytaniami o własne korzenie i rodziców

(Budziszewska, 2015).

Kim jestem?

DLACZEGO?

Zrozumienie relacji rodzinnych w rodzinie biologicznej i zastępczej/adopcyjnej

Tożsamość w cyklu życia
Od dzieciństwa do adolescencji

TOŻSAMOŚĆ DZIECKA

Kim jestem?

Badania:

- adopcja ma istotne znaczenie w kształtowaniu się tożsamości osób adoptowanych
- najistotniejsze wymiary:
 - (1) stopień akceptacji statusu adopcyjnego (Grotevant, 2000, Kalus, 2016)
 - (2) fakt istnienia dwóch rodzin: biologicznej i adopcyjnej
 - (3) okoliczności towarzyszące adopcji (Grotevant, 2000; Graafsma, 1994; Kaye, 1990 i in.).

Faza kryzysu poczucia tożsamości - młody człowiek stoi przed wieloma problemami wiążącymi się z koniecznością samookreślenia

proces zróżnicowania siebie od innych, zmierzający do określenia siebie jako odrębnej jednostki.

- młody człowiek stawia wówczas pytania: „Kim jestem?, Kim mogę być?, Kim powinienem być w przyszłości?, Jak wyglądam w oczach innych w porównaniu z tym, co sam myślę o sobie?
- Marcia J. (1966). Development and Validation of Ego Identity Status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551-558.
- Musiał. D. (2007). Kształtowanie się tożsamości w adolescencji. *Studia z Psychologii w KUL*, 14, 73-92.

J. Marcia zaproponował cztery typy statusów tożsamości:

1. tożsamość rozproszona (*diffusion*) – osoby te nie doświadczyły kryzysu i nie wykształciły zobowiązań, nie odczuwają świadomej motywacji, by rozwijać tożsamość, nie odczuwają potrzeby szukania alternatywy, nie są zaangażowane w realizację zadań życiowych.

Osobami takimi łatwo jest manipulować, gdyż mają zagrożone poczucie własnej wartości i przejawiają tendencję do izolacji.

Marcia J. (1966). Development and Validation of Ego Identity Status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551-558.

Musiał. D. (2007). Kształtowanie się tożsamości w adolescencji. *Studia z Psychologii w KUL*, 14, 73-92.

2. tożsamość przybrana (*foreclosure*) – u tych osób zostały określone zobowiązania pomimo tego, że nie było fazy kryzysu.

Zobowiązania są oparte na oczekiwaniach rodzicielskich bez uprzedniego zbadania innych opcji.

Jednostka jest zaangażowana w wartości wpajane jej w dzieciństwie i jest mocno do nich przywiązana.

Jest to wynikiem braku własnych poszukiwań.

Osobom takim trudno oderwać się od środowiska rodzinnego, dlatego nawiązują powierzchowne i stereotypowe relacje oraz wykazują tendencję poznawczej sztywności.

Marcia J. (1966). Development and Validation of Ego Identity Status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551-558.

Musiał. D. (2007). Kształtowanie się tożsamości w adolescencji. *Studia z Psychologii w KUL*, 14, 73-92.

3. moratorium (moratorium) – te osoby są w fazie kryzysu i poszukują zobowiązań, jednak ich zaangażowania są zmienne i krótkotrwałe oraz mgliście zarysowane.

Osoby takie doświadczają świadomości kryzysu tożsamości, aktywnie dokonują badań przez długi czas, lecz jeszcze nie podejmują ostatecznych decyzji.

Doświadczają wielu niepokojów oraz mają ambiwalentne relacje interpersonalne

Marcia J. (1966). Development and Validation of Ego Identity Status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551-558.

Musiał. D. (2007). Kształtowanie się tożsamości w adolescencji. *Studia z Psychologii w KUL*, 14, 73-92.

4. tożsamość osiągnięta (*achievement of identity*) – jest to najbardziej zaawansowany rozwojowo status. Oznacza, że dorastający doświadczył kryzysu (poszukiwania alternatyw) i wykształcił zobowiązania, dokonał wyboru i trwałego zaangażowania.

Osoby takie doświadczyły psychospołecznego moratorium, dokonały istotnych eksploracji, badań, zaangażowały się w szeroki zakres poszukiwań, doszły do własnych perspektyw, dobrze podjęły określone role.

U osób tych „ego” jest na wysokim stopniu rozwoju, co procentuje ogólną integracją osobowości, rozwinięciem poznawczym, poczuciem własnej wartości, zdolnością nawiązywania bliskich relacji.

Marcia J. (1966). Development and Validation of Ego Identity Status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551-558.

Musiał. D. (2007). Kształtowanie się tożsamości w adolescencji. *Studia z Psychologii w KUL*, 14, 73-92.

Tożsamość sama w sobie nie jest obserwowalna, ale można wnioskować o jej rozwoju na podstawie behawioralnych zachowań.

J. Marcia (1966) wyróżnia dwa typy zaangażowania i dwa typy braku zaangażowania.

- Tożsamość osiągnięta i przybrana charakteryzują się zaangażowaniem w społeczne role. Jednak osoby o tożsamości osiągniętej zaangażowały się w społeczne role po okresie podejmowania decyzji, a osoby o tożsamości przybranej zaangażowały się w te role najwyżej na skutek przejęcia ich od osób, z którymi identyfikują się.
- U osób z tożsamością osiągniętą wynika to z syntezy „ego”. Globalnej aktywności – określonym rolom społecznym podporządkowane są częściowe role przejęte od osób znaczących.
- U osób z tożsamością przybraną proces rozwoju tożsamości ogranicza się jedynie do przejęcia ról od osób znaczących.
- Marcia J. (1966). Development and Validation of Ego Identity Status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551-558.
- Musiał. D. (2007). Kształtowanie się tożsamości w adolescencji. *Studia z Psychologii w KUL*, 14, 73-92.

Konkluzje

Prawidłowa tożsamość rodzicielska stanowi podstawę dla kształtowania się prawidłowej tożsamości dziecka. To z kolei stanowi fundament dla tożsamości rodziny

Rodzina zastępcza jest ogniwem łączącym rodzinę biologiczną z dzieckiem



WHAT

?

HOW

WHY

WHEN

WHO

?

WHERE